

Konwencja Nr 155

dotycząca bezpieczeństwa, zdrowia pracowników i środowiska pracy

Konferencja Ogólna Międzynarodowej Organizacji Pracy,

zwołana do Genewy przez Radę Administracyjną Międzynarodowego Biura Pracy
i zebrana tam w dniu 3 czerwca 1981 r. na sześćdziesiątej siódmej sesji,

postanowiwszy przyjąć niektóre wnioski dotyczące bezpieczeństwa, zdrowia
i środowiska pracy, która to sprawa stanowi szósty punkt porządku dziennego sesji,

postanowiwszy, że wnioski te zostaną ujęte w formę konwencji międzynarodowej,

przyjmuje dnia dwudziestego drugiego czerwca tysiąc dziewięćset osiemdziesiątego
pierwszego roku następującą Konwencję, która otrzyma nazwę: Konwencja dotycząca
bezpieczeństwa i zdrowia pracowników, z 1981 r.:

CZĘŚĆ I

ZAKRES STOSOWANIA I DEFINICJE

Artykuł 1

1. Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do wszystkich gałęzi działalności
gospodarczej.

2. Członek, który ratyfikuje niniejszą Konwencję, może – po możliwie jak
najwcześniejszym przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi reprezentatywnymi
organizacjami pracodawców i pracowników – wyłączyć z zakresu – jej stosowania, w części
lub w całości, szczególne gałęzie działalności gospodarczej, takie jak żegluga morska lub
rybołówstwo, jeśli stosowanie to powoduje powstanie specyficznych problemów
o szczególnym znaczeniu.

3. Każdy Członek, który ratyfikuje niniejszą Konwencję, w pierwszym sprawozdaniu z
jej stosowania, jakie zobowiązany jest przedłożyć zgodnie z art. 22 Konstytucji
Międzynarodowej Organizacji Pracy, wskaże – wraz z uzasadnieniem – gałęzie działalności,
które zostały wyłączone w myśl ust. 2 powyżej, opisując podjęte środki dla zapewnienia
wystarczającej ochrony pracowników gałęzi wyłączonych, i przedstawi w następnych
sprawozdaniach postęp dokonany dla szerszego jej stosowania.

Artykuł 2

1. Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do wszystkich pracowników zatrudnionych
w objętych nią gałęziach działalności gospodarczej.

2. Członek, który ratyfikuje niniejszą Konwencję, może – po możliwie jak
najwcześniejszym przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi reprezentatywnymi
organizacjami pracodawców i pracowników – wyłączyć z zakresu jej stosowania, w części bądź

w całości, ściśle określone kategorie pracowników, w odniesieniu do których zastosowanie to stwarzałoby szczególne problemy.

3. Każdy Członek, który ratyfikuje niniejszą Konwencję, w pierwszym sprawozdaniu z jej stosowania, jakie zobowiązany jest przedłożyć zgodnie z art. 22 Konstytucji Międzynarodowej Organizacji Pracy, wskaże – wraz z uzasadnieniem – ograniczone kategorie pracowników, które zostały wyłączone w myśl ust. 2 niniejszego artykułu i przedstawi w następnych sprawozdaniach postęp dokonany dla szerszego jej stosowania.

Artykuł 3

Dla celów niniejszej Konwencji:

- a) określenie „gałęzie działalności gospodarczej” obejmuje wszystkie gałęzie zatrudniające pracowników, włączając służbę publiczną;
- b) określenie „pracownicy” obejmuje wszystkie osoby zatrudnione, włączając pracowników służby publicznej;
- c) określenie „miejsce pracy” obejmuje wszystkie miejsca, w których pracownicy będą się znajdować lub się do nich udawać z racji wykonywanej pracy, a które podlegają bezpośredniej lub pośredniej kontroli pracodawcy;
- d) określenie „przepisy” obejmuje wszelkie postanowienia, którym właściwa władza lub władze nadały moc prawną;
- e) określenie „zdrowie”, w powiązaniu z pracą, nie oznacza tylko braku choroby czy kalectwa; obejmuje ono także fizyczne i psychiczne czynniki szkodliwe dla zdrowia, bezpośrednio związane z bezpieczeństwem i higieną pracy.

CZEŚĆ II

ZASADY POLITYKI KRAJOWEJ

Artykuł 4

1. Każdy Członek, zgodnie z krajowymi warunkami i praktyką oraz po konsultacji z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników, winien określić i wprowadzić w życie spójną politykę krajową w zakresie bezpieczeństwa, ochrony zdrowia pracowników i środowiska pracy oraz dokonywać okresowych przeglądów takiej polityki.

2. Celem tej polityki będzie zapobieganie wypadkom i uszczerbkom na zdrowiu wynikającym z wykonywanej pracy, związanym z pracą lub występującym w procesie pracy, przez zmniejszenie w takim stopniu, w jakim jest to racjonalnie praktyczne, przyczyn zagrożeń związanych ze środowiskiem pracy.

Artykuł 5

Polityka, o której mowa w art. 4 niniejszej Konwencji, powinna uwzględniać wymienione poniżej główne dziedziny działalności, w takim stopniu, w jakim wpływają one na bezpieczeństwo, zdrowie pracowników i środowisko pracy:

- a) projektowanie, badania próbne, dobór, zastępowanie, instalowanie, zagospodarowywanie, użytkowanie i konserwacja materialnych składników pracy (miejsce pracy, środowisko pracy, narzędzia, maszyny i sprzęt, substancje i czynniki chemiczne, fizyczne i biologiczne, procesy pracy);
- b) powiązania istniejące między materialnymi składnikami pracy a osobami, które wykonują lub nadzorują pracę, jak również przystosowanie maszyn, sprzętu, czasu pracy, organizacji pracy i procesów pracy do fizycznych i psychicznych możliwości pracowników;
- c) szkolenie, niezbędne doszkalanie, kwalifikacje i motywacje osób, które – z takiego czy innego tytułu – działają na rzecz osiągnięcia właściwego poziomu bezpieczeństwa i zdrowia;
- d) porozumiewanie się i współdziałanie na szczeblu grupy roboczej i przedsiębiorstwa oraz na wszystkich innych odpowiednich szczeblach aż do szczebla krajowego włącznie;
- e) ochronę pracowników i ich przedstawicieli przed wszelkimi środkami dyscyplinarnymi podjętymi wskutek działań należycie przez nich prowadzonych, zgodnie z polityką, o której mowa w art. 4 niniejszej Konwencji.

Artykuł 6

Przy określaniu polityki, o której mowa w art. 4 niniejszej Konwencji, należy sprecyzować funkcje i obowiązki w zakresie bezpieczeństwa, zdrowia pracowników i środowiska pracy – władz publicznych, pracodawców, pracowników i innych zainteresowanych osób, biorąc pod uwagę zarówno komplementarny charakter tych obowiązków, jak też krajowe warunki i praktykę.

Artykuł 7

Sytuacja dotycząca bezpieczeństwa, zdrowia pracowników i środowiska pracy winna być w odpowiednich odstępach czasu poddawana przeglądowi ogólnemu lub w zakresie poszczególnych działów, w celu rozpoznawania najistotniejszych problemów, określenia efektywnych metod ich rozwiązania i priorytetów działania oraz dokonania oceny ich wyników.

CZEŚĆ III

DZIAŁANIA NA SZCZEBLU KRAJOWYM

Artykuł 8

Każdy Członek winien podjąć niezbędne kroki do wprowadzenia w życie postanowień art. 4 niniejszej Konwencji, w drodze ustawodawstwa lub w jakikolwiek inny sposób zgodny z

krajowymi warunkami i praktyką oraz po konsultacji z zainteresowanymi reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników.

Artykuł 9

1. Kontrola stosowania przepisów dotyczących bezpieczeństwa, zdrowia i środowiska pracy powinna być zapewniona przez odpowiedni system inspekcji.

2. System kontroli powinien przewidywać odpowiednie sankcje w przypadku naruszenia przepisów.

Artykuł 10

Należy podjąć środki w celu udzielania porad pracodawcom i pracownikom, aby umożliwić im zastosowanie się do obowiązujących ich przepisów.

Artykuł 11

W celu wprowadzenia w życie polityki, o której mowa w art. 4 niniejszej Konwencji, właściwa władza lub właściwe władze powinny zapewnić stopniowe wykonywanie następujących zadań:

- a) określanie tam, gdzie wymagają tego charakter i stopień zagrożeń – warunków, jakim powinny odpowiadać: projektowanie, budowa i zagospodarowanie przedsiębiorstw, ich uruchomienie, istotne przebudowy lub wszelkie zmiany w stosunku do ich pierwotnego przeznaczenia oraz bezpieczeństwo sprzętu technicznego używanego przy pracy, jak również stosowanie procedur określonych przez właściwe władze;
- b) określanie procesów pracy, substancji i czynników, na które narażenie się powinno być zabronione, ograniczone lub poddane zatwierdzeniu czy kontroli właściwej władzy lub władz; należy uwzględnić zagrożenie dla zdrowia wynikające z narażenia się na kilka substancji lub czynników jednocześnie;
- c) ustalanie i stosowanie procedury zgłaszania wypadków przy pracy i przypadków chorób zawodowych przez pracodawców oraz – jeśli jest to właściwe – przez instytucje ubezpieczeniowe i inne placówki oraz osoby zainteresowane, a także opracowywanie rocznej statystyki wypadków przy pracy i chorób zawodowych;
- d) przeprowadzanie dochodzenia, gdy wypadki przy pracy, choroby zawodowe lub inne uszczerbki na zdrowiu, występujące w procesie pracy lub mające z nią związek, wydają się świadczyć o sytuacji szczególnie groźnej;
- e) publikowanie corocznych informacji na temat działań podejmowanych w wykonaniu polityki, o której mowa w art. 4 niniejszej Konwencji na temat wypadków przy pracy, przypadków chorób zawodowych i innych uszczerbków na zdrowiu, które występują w procesie pracy lub mają z nią związek;
- f) wprowadzenie lub rozwijanie – z uwzględnieniem krajowych warunków i możliwości systemów badania czynników chemicznych, biologicznych lub fizycznych, z punktu widzenia ich szkodliwości dla zdrowia pracowników.

Artykuł 12

Należy podjąć środki, zgodnie z ustawodawstwem i praktyką krajową, w celu zapewnienia, by osoby projektujące, produkujące, importujące, wprowadzające w obieg lub odstępujące z jakiegokolwiek tytułu maszyny, sprzęt lub substancje na użytek przemysłowy:

- a) upewniały się, że maszyny, sprzęt lub substancje nie stanowią zagrożenia dla bezpieczeństwa i zdrowia osób, które będą je eksploatować w sposób właściwy, w granicach rozważliwej i praktycznej możliwości wykonania;
- b) dostarczały informacji dotyczących odpowiedniego instalowania maszyn i sprzętu i związanych z maszynami i sprzętem oraz niebezpiecznych właściwości substancji chemicznych, czynników lub produktów fizycznych i biologicznych, a także dostarczały instrukcji na temat sposobu zapobiegania znanym zagrożeniom;
- c) podejmowały badania lub w inny sposób zapoznawały się na bieżąco z postępem naukowo-technicznym, w celu wypełnienia obowiązków, jakie na nich spoczywają zgodnie z literami a) i b) niniejszego artykułu.

Artykuł 13

Pracownik, który powstrzymał się od wykonania pracy w określonej sytuacji, co do której miał słuszny powód przypuszczać, iż stanowi ona bezpośrednie i poważne niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia, winien być chroniony przed niesprawiedliwymi konsekwencjami, zgodnie z krajowymi warunkami i praktyką.

Artykuł 14

Należy podjąć środki w celu popierania, w sposób właściwy dla krajowych warunków i praktyki, wprowadzania zagadnień bezpieczeństwa, zdrowia i środowiska pracy do programów kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach, w tym również w szkolnictwie wyższym technicznym, medycznym i zawodowym, tak aby zaspokoić potrzeby w zakresie szkolenia wszystkich pracowników.

Artykuł 15

1. W celu zapewnienia spójności polityki, o której mowa w art. 4 niniejszej Konwencji, ze środkami podejmowanymi do jej wprowadzenia w życie, każdy Członek, po możliwie jak najwcześniejszym przeprowadzeniu konsultacji z najbardziej reprezentatywnymi organizacjami pracodawców i pracowników oraz, jeśli zachodzi potrzeba, z innymi odpowiednimi organami, winien podjąć odpowiednie kroki, zgodnie z krajowymi warunkami i praktyką, w celu zapewnienia niezbędnej koordynacji między różnymi władzami i instytucjami zobowiązanymi do realizacji Części II i III niniejszej Konwencji.

2. Każdorazowo, gdy wymagają tego okoliczności, a krajowe warunki i praktyka na to pozwalają, kroki te powinny uwzględniać utworzenie organu centralnego.

CZEŚĆ IV

DZIAŁANIA NA SZCZEBLU PRZEDSIĘBIORSTWA

Artykuł 16

1. Pracodawców należy zobowiązać do takiego działania, aby – w takim stopniu, w jakim jest to rozsądne i wykonalne – znajdujące się pod ich kontrolą miejsca pracy, maszyny, sprzęt i procesy pracy nie stanowiły zagrożenia dla bezpieczeństwa i zdrowia pracowników.

2. Pracodawców należy zobowiązać do takiego działania, aby – w takim stopniu, w jakim jest to rozsądne i wykonalne – znajdujące się pod ich kontrolą czynniki i substancje chemiczne, fizyczne i biologiczne nie stanowiły zagrożenia dla zdrowia przy zapewnionej odpowiedniej ochronie.

3. Pracodawców należy zobowiązać do dostarczania, w razie potrzeby, odzieży ochronnej i odpowiedniego sprzętu ochronnego, w celu zapobiegania – w takim stopniu, w jakim jest to rozsądne i wykonalne – zagrożeniom wypadkowym lub uszczerbkom na zdrowiu.

Artykuł 17

W przypadku gdy kilka przedsiębiorstw jednocześnie działa w tym samym miejscu pracy, powinny one współpracować przy realizacji postanowień niniejszej Konwencji.

Artykuł 18

Pracodawców należy zobowiązać do podejmowania – w razie potrzeby – odpowiednich środków pozwalających na przeciwdziałanie nagłym sytuacjom niebezpiecznym i wypadkom, w tym także zadowalających środków do udzielania pierwszej pomocy.

Artykuł 19

Na szczeblu przedsiębiorstwa należy podjąć kroki, w myśl których:

- a) pracownicy, w ramach wykonywanej przez siebie pracy, będą współdziałać na rzecz wypełnienia obowiązków, jakie spoczywają na pracodawcy;
- b) przedstawiciele pracowników w przedsiębiorstwach będą współdziałać z pracodawcą w sprawach bezpieczeństwa i higieny pracy;
- c) przedstawiciele pracowników w przedsiębiorstwie otrzymywać będą niezbędne informacje o podjętych przez pracodawcę środkach gwarantujących im bezpieczeństwo i zdrowie; będą oni mogli konsultować się w sprawie uzyskanych informacji ze swoimi organizacjami przedstawicielskimi, pod warunkiem nienaruszenia tajemnic handlowych;
- d) pracownicy i ich przedstawiciele w przedsiębiorstwie zostaną odpowiednio przeszkoleni w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy;
- e) pracownicy lub ich przedstawiciele oraz, w razie potrzeby, ich organizacje przedstawicielskie w przedsiębiorstwie będą upoważnieni, zgodnie z krajowym ustawodawstwem i praktyką, do przeprowadzenia analizy wszystkich aspektów bezpieczeństwa i zdrowia, związanych z wykonywaną przez nich pracą, i będą

konsultowani w tych sprawach przez pracodawcę; w tym celu będą mogli, za obopólną zgodą, odwoływać się do doradców technicznych spoza przedsiębiorstwa;

- f) pracownik będzie zgłaszać bezzwłocznie swemu bezpośredniemu zwierzchnikowi każdą sytuację, co do której ma słuszny powód przypuszczać, iż stanowi ona bezpośrednio i poważne niebezpieczeństwo dla jego życia lub zdrowia, a pracodawca – do momentu podjęcia w razie potrzeby odpowiednich środków zaradczych – nie będzie mógł żądać od pracowników ponownego podjęcia pracy w sytuacji utrzymywania się bezpośredniego i poważnego niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia.

Artykuł 20

Współpraca między pracodawcami a pracownikami i/lub ich przedstawicielami w przedsiębiorstwie powinna stanowić zasadniczy element organizacyjnych i innych środków podejmowanych w wykonaniu artykułów 16 do 19 niniejszej Konwencji.

Artykuł 21

Środki bezpieczeństwa i higieny pracy w żadnej mierze nie powinny obciążać kosztami pracowników.

CZEŚĆ V

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 22

Niniejsza Konwencja nie rewiduje żadnych konwencji ani zaleceń Międzynarodowej Organizacji Pracy.

* * *

Artykuły 23–30: Standardowe postanowienia końcowe ¹.

¹ Patrz Załącznik I publikacji pt. *Konwencje i zalecenia Międzynarodowej Organizacji Pracy 1919-2012. Tom II*